

ПРОБЛЕМИ ДИДАКТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ НЕМОВНИХ ВНЗ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ольга Петрова, канд. філол. наук, доцент

**Харківського національного медичного
університету**

Наталія Попова, канд. філол. наук, доцент

**НУ «Національна юридична академія
України ім. Я. Мудрого»**

Вступ до вищого навчального закладу визначає для молоді зміну соціального статусу та початок нової діяльності на рівні навчального процесу ВНЗ. Цей період вимагає від студентства надзвичайно інтенсивної адаптації до нових умов, відмінних від навчання в загальноосвітній школі. Останнім часом чимало науковців (В.П. Казміренко, Н. Бачманова, Є. Бологова, Г.П. Левківська, Т.В. Алексеєва, Н.О. Арістова, Л.М. Константинова, Д. Андрєєва, Ю. Бохонкова, Н. Герасимова, В. Скрипник, І. Соколова, С. Гура, В. Сорочинська, Л. Меркулова, Я.В. Синиця та ін.) порушують питання адаптації студентів до умов навчання у ВНЗ, зокрема, вивчення її психолого-педагогічних аспектів. Разом із тим, аналіз літератури свідчить, що проблеми дидактичної адаптації студентів немовних спеціальностей університетів при вивченні іноземної мови ще потребують дослідження. Нагальною є розробка педагогічних моделей адаптації, визначення її основних чинників, особливо для навчання іноземної мови за кредитно-модульної системи.

Як відомо, складну за структурою соціальну адаптацію студентів поділяють на професійно-дидактичну, яка включає пристосування до характеру, змісту, умов та організації навчального процесу у ВНЗ, формування навичок самостійності в навчальній роботі, власної методики опрацювання програмного матеріалу, звикання до особливостей обраної професії, та на соціально-психологічну адаптацію, яка передбачає пристосування особистості до групи,

формування власного стилю поведінки та розвиток характеристик, необхідних для навчання і майбутньої професійної діяльності та ін.

Володіння іноземною мовою, вивчення якої триває на першому і другому курсах університету, має особливе значення для загальної освіченості та успішної подальшої професійної і наукової активності, тому одним із найважливіших завдань є підвищення мотивації саме цієї навчальної діяльності студентів.

Дидактичний аспект відіграє важливу роль у процесі адаптації першокурсника до нових умов навчання, оскільки воно є основою його діяльності у ВНЗ, а одним із головних критеріїв адаптованості студента є його успішність у навчанні. Основними видами навчальної роботи студента під час вивчення іноземної мови за кредитно-модульної системи організації навчання є аудиторні заняття і самостійна робота. Практичні заняття передбачають вивчення основ іноземної термінології предметної галузі через опрацювання оригінальних фахових текстів англійською мовою, складання їх анотацій та оволодіння навичками спілкування у професійній сфері. Дидактична адаптація важлива ще й тому, що саме на першому курсі у студента закладається підґрунтя здатності пристосуватися та активно функціонувати в новій дидактичній ситуації, яка відрізняється формами та методами організації навчального процесу від наявного в досвіді студента-новачка шкільного стереотипу засвоєння іноземної мови.

З огляду на якісно відмінну від шкільної систему співвідношення відповідальності і самостійності у поведінці, наявну у ВНЗ, можна визначити характерні труднощі під час подолання шкільного дидактичного стереотипу, оскільки нові умови, в яких опиняються першокурсники, вимагають від них швидкого вироблення нового стилю діяльності, пристосованого до вузівського навчання, набуття нових звичок пізнавальної активності, створення кожним студентом свого власного режиму праці і відпочинку для успішного оволодіння програмним навчальним матеріалом з іноземної мови. Специфіка програмного

навчального матеріалу з іноземної мови полягає у його переважно професійній спрямованості, а отже, засвоєння іншомовного матеріалу неможливе без знань у професійній сфері, і це визначає актуальність міжпредметних зв'язків для успішного навчання іноземній мові.

Хоча всі першокурсники проходять адаптацію до нових умов навчання у ВНЗ, втім цей процес відбувається у різній формі. Успіх дидактичної адаптації залежить від вибору студентом правильної стратегії навчальної діяльності і вироблення алгоритмів для її здійснення, засвоєння нових видів діяльності, нових навчальних норм, оцінок, способів й прийомів самостійної роботи, формування навичок і вмінь раціональної розумової праці, вироблення системи самоосвіти і самовиховання. Несприятливими чинниками, які перешкоджають адаптованості студентів, є незнання першокурсниками умов організації та змісту навчання у ВНЗ, незадовільна шкільна підготовка з іноземної мови, невміння адекватно планувати час, невміння опрацьовувати джерела, невміння застосовувати інтернет-можливості при роботі зі словниковим і текстовим матеріалами професійної субмови тощо. Студентові необхідно відмовлятися від звичок пізнавальної діяльності, які склалися за роки вивчення іноземної мови в школі, і формувати новий стиль навчальної роботи. Недостатня психологічна та практична підготовка багатьох випускників середньої школи щодо вузівських форм і методів навчання призводить не тільки до їх неуспішності, а й до зниження розумової працездатності студентів, ослабленні уваги, пам'яті, мислення, що унеможлиблює успішну навчальну діяльність.

Видається, що доцільно було б передбачити складнощі такого характеру і ознайомлювати у випускних класах шкіл з особливостями навчання у ВНЗ за кредитно-модульної системи організації навчального матеріалу, проводити тренінги з метою вироблення установки сприймати нові умови життя без стресу, здатності швидко змінювати свою поведінку.

Новий стереотип навчальної діяльності з вивчення іноземної мови передбачає інші, ніж у школі, пріоритети сприйняття та осмислення матеріалу, який вивчається. Основна шкільна робота з осмислення нових знань

відбувається на уроці під керівництвом учителя, а домашня робота учнів полягає в повторюванні і запам'ятовуванні матеріалу. Студентів же належить навчати технології навчальної діяльності з розкриття закономірностей і методичним прийомам сприйняття та осмислення матеріалу, який вивчається, із самоконтролем. Від того, наскільки правильно організовується ця робота, залежить глибина й міцність знань студентів.

Важливим є навчання студентів методиці роботи зі словниками, зі словниковою статтею, з онлайн-джерелами, а також аналізу структури іншомовних термінологічних назв професійної галузі, володінню логічними операціями з осмислення матеріалу, що вивчається, правильній організації самоосвітньої роботи студентів з розширення та поглиблення знань.

Отже, подальше вивчення основних чинників, які зумовлюють рівень дидактичної адаптації студентів немовних ВНЗ при вивченні іноземної мови, дозволить оптимізувати їх пристосування до процесу навчання у вищих навчальних закладах і підвищити ефективність навчання.

Література

1. Алексеєва Т.В. Психологічні фактори та прояви процесу адаптації студентів до навчання у ВНЗ. – К.: Київськ. нац. університет ім. Т. Шевченка, 2004. – 20с.
2. Арістова Н.О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів нелінгвістичних навчальних закладів: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / Н.О. Арістова. – К.: Ін-т вищ. освіти АПН України, 2008. – 20 с.
3. Казміренко В.П. Програма дослідження психолого-соціальних чинників адаптації молоді людини до навчання у ВНЗ та майбутньої професії / В.П. Казміренко // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – №6. – С. 76-78.
4. Синиця Я.В. Адаптація студентів-першокурсників до умов ВНЗ / Рубрика: Соціум. Наука. Культура. Педагогіка./<http://intkonf.org/>

Анотація. *О.Б. Петрова, Н.О. Попова. Проблеми дидактичної адаптації першокурсників немовних ВНЗ при вивченні іноземної мови. Висвітлені основні чинники, які зумовлюють рівень дидактичної адаптації першокурсників немовних ВНЗ при вивченні іноземної мови, для оптимізації їх пристосування до процесу навчання у ВНЗ.*

Ключові слова: дидактична адаптація, першокурсники, англійська мова, немовний ВНЗ.

Аннотация. *О.Б. Петрова, Н.А. Попова. Проблемы дидактической адаптации первокурсников неязыковых вузов при изучении иностранного языка. Освещены основные факторы, определяющие уровень дидактической адаптации первокурсников при изучении иностранного языка, для оптимизации их включения в процесс обучения в вузе.*

Ключевые слова: дидактическая адаптация, первокурсники, английский язык, неязыковой вуз.

Annotation. *O.B. Petrova, N.O. Popova. Problems of didactic adaptation of the first-year students of non-language higher educational schools learning English. The main factors determining the level of didactic adaptation of the first-year students learning English have been described to optimize their joining the academic process in non-linguistic higher educational schools.*

Key words: didactic adaptation, first-year students, English, non-language higher school.